

LESSUGGESTIES

‘AAN DE SLAG MET DE DATABANKEN’

Introductie

Onze databanken, **Literom** en de **Uittrekselbank**, ken je hopelijk al. Ze bevatten een schat aan waardevolle, betrouwbare informatie over boeken en helpen lezers zich te verdiepen in een literair werk. Als docent kun je de databanken inzetten om leerlingen actief aan de slag te laten gaan met een roman die zij hebben gelezen. Hoe? Dat laten we zien in deze minireeks 'Aan de slag met de databanken'.

Hoe is deze reeks lessuggesties opgebouwd?

De reeks is vooral bedoeld voor docenten die lesgeven in de bovenbouw van havo en vwo en bestaat uit drie afleveringen. In elke aflevering presenteren we aan de hand van een recente roman ideeën om de Uittrekselbank en Literom in te zetten bij de verwerking van en reflectie op een literair werk. We geven voorbeelden van opdrachten voor het leesdossier of beschrijven hoe de databanken de leerling én jou kunnen helpen in de voorbereiding op het mondeling. De roman dient daarbij als voorbeeld en inspiratie. Met simpele aanpassingen zijn de lessuggesties ook toepasbaar op andere literaire werken.

› Deze week staat aflevering 1 online. Volgende week (week 36) komt hier aflevering 2 te staan en in week 37 vind je hier aflevering 3.

Auteur: Linda Ackermans

Lees hier alvast wat je kunt verwachten en welke drie romans centraal staan in de reeks:

Aflevering 1 'Praten over boeken'

Aan de hand van *Confrontaties* van Simone Atangana Bekono (2020, Lebowski) tonen we hoe je het uittrekselonderdeel 'Om over na te denken' inzet voor een groepsdiscussie in de klas of als leidraad voor een interessant gesprek tijdens het mondeling.

Aflevering 2 'Onderzoek het oeuvre'

Behalve uittreksels van boeken bevat onze Uittrekselbank ook auteursportretten, waarin het leven en oeuvre van een auteur worden beschreven. In deze aflevering vind je een opdracht om leerlingen met behulp van de auteursportretten een roman te laten vergelijken met overig werk van een auteur. Als voorbeeld gebruiken we *KliFi* van Adriaan van Dis (2021, Atlas Contact).

Aflevering 3 'De jonge criticus'

De laatste aflevering focust op de receptie van literaire werken. Literom biedt mogelijkheden om leerlingen de ontvangst van een werk te laten onderzoeken en helpt ze een eigen oordeel te vormen. Hoe je daar als docent concreet iets mee kunt, laten we zien met behulp van *Dennie is een star* van Maartje Wortel (2019, Das Mag).

Roman

Simone

Atangana

Bekono

LEBO
WSKI

CON
FRON
TA
TIES

LESSUGGESTIES

'AAN DE SLAG MET DE DATABANKEN'

AFLEVERING 1

Introductie

In deze aflevering laten we aan de hand van de roman *Confrontaties* van Simone Atangana Bekono zien hoe je uittrekselonderdeel 'Om over na te denken' kunt inzetten voor een groepsdiscussie in de klas of als leidraad voor een interessant gesprek tijdens het mondeling.

AFLEVERING 1

'PRATEN OVER BOEKEN'

'Laat leerlingen praten over wat ze hebben gelezen met behulp van het uittrekselonderdeel 'Om over na te denken''

Over het boek

Confrontaties is de debuutroman van Simone Atangana Bekono. Hierin volgt de lezer de zestienjarige gymnasiumschiolier Salomé Atabong, die een straf van een half jaar uitzit in een jeugddetentiecentrum. Op een middag mishandelde ze twee schoolgenoten ernstig. Ze blikt terug op de gebeurtenissen die tot deze mishandeling en haar veroordeling leidden. Ook denkt ze na over het gezin waarin ze opgroeide, over schuld en identiteit en over hoe haar leven er na de detentie uit zal zien. Intussen probeert ze haar hoofd koel te houden tussen de andere meiden in het detentiecentrum en zich niet te veel aan te trekken van haar begeleidend therapeut, die ze een racist vindt.

Het boek belandde op de shortlist van de Libris Literatuurprijs 2021, won de Hebban Debuutprijs 2021 en de Anton Wachterprijs 2022 en werd uitgeroepen tot Het Beste Boek voor Jongeren 2021. De vakjury van Het Beste Boek voor Jongeren spreekt van een 'urgent' en 'gelaagd' verhaal, waarin de lezer er gaandeweg achter komt wat de invloed van racisme is op de ontwikkeling van de hoofdpersoon: 'Het openlijke en onderhuidse racisme (...) geeft handvatten tot dialoog en laat de lezer inzien welke blinde vlekken hij of zij zelf heeft.'¹

Confrontaties biedt dus veel mooie aanknopingspunten om met leerlingen in gesprek te gaan of om leerlingen onderling te laten discussiëren. Niet alleen over maatschappelijke kwesties als racisme, maar ook over het taalgebruik en de intertekstuele verbanden in de roman. De Uittrekselbank helpt bij de praktische uitwerking daarvan.

Aan de slag

De Uittrekselbank bevat zo'n 4000 kwalitatief hoogstaande analyses van romans van Nederlandse en buitenlandse auteurs. Een vast onderdeel in de meeste uittreksels is 'Om over na te denken'. Daarin stellen we enkele vragen die de lezer aan het denken zetten over de roman. Die vragen kunnen betrekking hebben op de inhoud, maar ook op de structuur, de stijl of de ontvangst van een werk.

Er wordt een onderscheid gemaakt in drie typen vragen: controlevragen, reflectievragen en analysevragen.² Hieronder worden de verschillende soorten vragen besproken en geven we van elke vraag een voorbeeld.

Controle vragen gaan in op gebeurtenissen, beschrijvingen en feiten in het verhaal. Ze herinneren de lezer aan wat die gelezen heeft en sturen erop aan daar nog eens over na te denken. Welke adviezen krijgt Salomé bijvoorbeeld van haar vader en hoe gaat ze om met die adviezen?

Reflectievragen focussen op de beleving van de lezer. Deze vragen kunnen de leerling helpen het verhaal te interpreteren en op zichzelf te betrekken. In *Confrontaties* wordt de hoofdpersoon stelselmatig met racisme geconfronteerd. Welke confrontatie vond de lezer het meest aangrijpend en waarom?

Analyse vragen helpen leerlingen de roman te duiden en in een breder perspectief te plaatsen. Ze worden uitgedaagd om na te denken over de keuzes van de schrijver en om verbanden te leggen. Salomé geeft in *Confrontaties* geregeld aan dat ze haar oude 'ik' kwijt is en dat ze niet behandeld wil worden als lid van een minderwaardige groep. Hoe vallen deze opmerkingen te duiden, gelet op Salomé's achtergrond? En denkt de lezer dat het de hoofdpersoon lukt haar oude 'ik' te hervinden?

'Om over na te denken' is een mooi startpunt om leerlingen te laten discussiëren over wat ze hebben gelezen – met elkaar, of met jou tijdens het mondeling. Hieronder werken we voor *Confrontaties* uit hoe je het onderdeel als docent kunt gebruiken.

Lezen je leerlingen klassikaal hetzelfde literaire werk?

Dan vormen de vragen uit 'Om over na te denken' de basis voor een klassikaal gesprek of een discussie in groepjes. Met name de reflectie- en analysevragen zijn daarvoor geschikt.

Een voorbeeld van een reflectievraag:

'Over het taalgebruik van Salomé schrijft Dieuwertje Mertens: 'De roman is heel vaardig en overtuigend geschreven, vanuit het perspectief van een jong meisje met dito taalgebruik' (*Het Parool*, 26 september 2020). Lies Schut oordeelt juist dat de straattaal die Salomé gebruikt 'ongeloofwaardig' overkomt. Wat vind jij van het taalgebruik van Salomé? Hielp het jou om je met haar te identificeren, of vond je het 'ongeloofwaardig'? Licht je antwoord toe.'

Het bespreken van deze vraag in klassikaal verband of in kleinere groepen draagt bij aan het uitwisselen van leeservaringen en het vergelijken van verschillende interpretaties en oordelen. Een lezersgerichte benadering staat daarbij centraal.

Een voorbeeld van een analysevraag:

'Salomé vraagt zich af of het onontkoombaar was dat zij haar pestkoppen strafte, net zoals in de Griekse tragedies. Hoe zou jij die vraag beantwoorden?'

Leerlingen duiken voor deze vraag in een van de intertekstuele relaties in het boek. Wanneer de roman klassikaal gelezen wordt, kun je er als docent voor kiezen om eerst de vergelijking die Salomé maakt te bespreken: welke intertekstuele relatie wordt gelegd en hoe wordt deze uitgewerkt? Vervolgens analyseren leerlingen de wijze waarop deze intertekstuele verwijzing zich verhoudt tot thema's in het verhaal, zoals identiteit en racisme. Zo relateren leerlingen intertekst aan thematiek en verdiepen ze zich in de relevantie van de intertekstuele verwijzingen in het boek.

Hebben je leerlingen *Confrontaties* zelf gekozen om op hun leeslijst te zetten?

Dan kunnen de vragen uit 'Om over na te denken' ingezet worden als leidraad voor het mondeling of als basis voor een reflectieverslag in het leesdossier. Kies zelf bijvoorbeeld enkele reflectie- of analysevragen uit die je een leerling tijdens het mondeling stelt. De controlevragen kunnen behulpzaam zijn bij twijfel over of een leerling het werk heeft gelezen.

Wanneer leerlingen een leesdossier bijhouden, laat ze dan voor hun reflectieverslag ten minste vijf vragen uit 'Om over na te denken' kiezen en beantwoorden. Om verder te differentiëren kun je daarbij eisen stellen aan het aantal vragen van een bepaald type. Afhankelijk van het leesniveau van de leerling verplicht je bijvoorbeeld meer of minder analysevragen.

Verdiepende tip voor wie uitgebreider met intertekstualiteit in *Confrontaties* aan de slag wil

Herlees klassikaal met leerlingen het fragment op pagina's 130-132 (eerste druk; je vindt het fragment in de bijlage). Salomé verwijst naar Medusa en de krijsende Furiën. Bespreek deze verwijzing met leerlingen. Ga in op wie Medusa is en wie de Furiën zijn: wraakgodinnen uit de Griekse mythologie die misdadigers achtervolgen en kwelen: 'Ze dreven mensen die vreselijke misdaden hadden begaan tot waanzin, als straf, met hun woedende gekrijs, hun afzichtelijke uiterlijk, de stinkende, rotte adem uit hun monden. Ze kwamen uit de onderwereld naar boven, half vrouw, half vogel' (p. 130). Salomé wil weten 'op welk punt het krijsen begon'. Dat vraagt ze zich niet alleen af voor de wraakgodinnen, maar ook voor zichzelf. 'Wat maakte ze zo woedend? (...) Misschien waren ze gewoon boos geboren, gaf de wereld waarin ze opgroeiden daartoe alle reden. Wilden ze daar gewoon zijn, daar beneden, maar kwam het door de mensen dat ze het niet konden laten.' Salomé geeft erna voorbeelden van wat haar woedend maakt. Laat leerlingen deze voorbeelden opsommen. Bespreek erna de volgende vragen: Wanneer begon het krijsen voor Salomé? Waarom werd ze juist stil? Wat is 'het probleem' (p. 131)? Hebben leerlingen wel eens een soortgelijk probleem ervaren? Begrijpen leerlingen waarom Salomé zegt: 'Ik paste niet meer in de ruimte waar ik eerst in zat' (p. 132)? Wat vinden zij: gaf de wereld waarin Salomé opgroeide haar 'alle reden' om woedend te zijn; lieten de mensen haar geen andere keuze dan 'omhoog [te komen] met de roede in de hand' (p. 132)? En wat vinden ze van de keuze van de auteur voor deze intertekstuele verwijzing?

Auteur: Linda Ackermans

Eindnoten

- 1 Raadpleeg het hele juryrapport hier:
https://www.cpnb.nl/sites/default/files/cpnb_files/BWVJ2020/2021/BWVJ21-juryrapport-v3-web.pdf
- 2 Op dit moment vernieuwen we onze uittreksels, om ze nog beter aan te laten sluiten op de lespraktijk. In oudere uittreksels is nog geen sprake van deze onderverdeling in drie typen vragen; in de uittreksels 'nieuwe stijl' wel.

Die vrouw uit mijn droom, met die bloedende ogen, die enorme zwarte vleugels, die mond. Ze daalde af richting het veld, zo fucking wild en krijsend, als een Furie. Ze doet me denken aan Medusa, wier blik je in steen deed veranderen, wier kop eraf werd gehakt. Slangen als haren en die kille, priemende ogen, haar mond open alsof ze constant iets ziet wat haar naar adem doet happen.

Waarom werd Medusa eigenlijk vermoord? Had ze dat verdiend? Ik weet het niet meer. Als ik in bed lig, zie ik haar gezicht voor me en ik begrijp het. Ik begrijp het heel goed. Haar begrijp ik tenminste wel.

De Furiën, de wraakgodinnen, waren volgens mevrouw Doormans van Oudheidkunde net zo angstaanjagend als de Gorgonen. Ze dreven mensen die vreselijke misdaden hadden begaan tot waanzin, als straf, met hun woedende gekrijs, hun afzichtelijke uiterlijk, de stinkende, rotte adem uit hun monden. Ze kwamen uit de onderwereld naar boven, half vrouw, half vogel. De hele tijd heen en weer tussen de hel en hier. Wat had de wereld hun ooit aangedaan dan? Wat maakte ze zo woedend? Ik wil weten op welk punt het krijsen begon. Misschien waren ze gewoon boos geboren, gaf de wereld waarin ze opgroeiden daartoe alle reden. Wilden ze daar gewoon zijn, daar beneden, maar kwam het door de mensen dat ze het niet konden laten. Wij dwongen ze steeds maar weer naar boven te komen.

De man met de gewatteerde jas. Kutnegerinnetje. Aap. Het

draait niet allemaal om jou. De manier waarop Miriams vriendje haar naar haar keel greep. Met tante Céleste op de veranda in Kameroen. J'ai peur. Très sec. Henny op mijn bed in haar blauwe broekje. Frits met zijn vrienden in Na-mi-bi-e. Al dit gezeik hier, op deze plek. Het gaat niet weg en wordt niet vervangen door wat anders.

Ik denk dat het bij terugkomst in Nederland begon, na het bezoek aan mijn familie in Kameroen, het gevoel alsof de raarste beelden aan elkaar verbonden raakten, beelden die niks met elkaar te maken leken te hebben.

Je pleegt een moord en drie Furiën achtervolgen je tot je gek wordt. Drie zussen, vrouwen, maagden, die constant wachten tot iemand een fout begaat. Daar zit een lijn in. Dat zijn allerlei oorzaken met dezelfde gevolgen.

Ik snapte de regels niet, toen ik weer thuis was. Ik barstte niet uiteen. Ik kromp. Dat ik de regels niet kende werd een probleem. Het probleem snoerde me de mond. Ik krijste juist niet. Het maakte me stil. Het deed niet meer of minder dan dat.

Het probleem was een luistercursus Frans op cd-rom. Het probleem was très sec. Het was een man die bij het hek van het azc stond in een gewatteerde winterjas. Een man naar wie met muntjes werd gegooid. Het werd zo groot als een dorp. Het kwam op tv. Het zei aap. Ik doe jou na. Het schreeuwde en had korte witte tanden, lange scheve, gele. Het had een bloeddorstige, furieuze mond. Het had mijn naam nog nooit goed uitgesproken. Het werd groot en gemeen en riep soms zelfs vanuit een auto naar mij. Het deed zelfs Miriam verschrikt opkijken. Greep haar naar de hals. Het lag met korting in een krat. Het was een beetje flauw gemonteerd. Ik liep ervoor weg en probeerde het te negeren. Ik hield me stil als het kon. Toen de man op straat met de soep in zijn ogen zei: 'Wel-kom in Ne-der-land', zei ik, zonder problemen: 'Dank je wel'. Daarna stond ik op, zei ik: 'Nooit.'

Ik paste niet meer in de ruimte waar ik eerst in zat. Het bleek niet te gaan zoals ik het had begrepen. Ik had niet gezien wat ik dacht dat ik zag. Het probleem ging niet weg. Het treiterde en sloeg. Het probleem was een aanslag, dus kwam ik omhoog, met de roede in de hand. En dat krijzen. Heel hard krijzen. Ik zeurde niet, werkte hard, en dat was niet genoeg.

LESSUGGESTIES
'AAN DE SLAG MET DE DATABANKEN'
AFLEVERING 2

Introductie

In deze tweede aflevering in de reeks 'Aan de slag met de databanken' vind je een opdracht om leerlingen met behulp van de auteursportretten in de Uittrekselbank een roman te laten vergelijken met overig werk van een auteur. De roman *KliFi* van Adriaan van Dis dient daarbij als voorbeeld.

AFLEVERING 2

'ONDERZOEK HET OEUVRE'

'Laat je leerlingen in het oeuvre van een auteur duiken met behulp van onze auteursportretten'

Over het boek

Adriaan van Dis publiceerde in 2021 *KliFi: Woede in de republiek Nederland*, een experimentele, dystopische roman die zich afspeelt in het post-apocalyptische Nederland van 2030. Nederland is een republiek en de nieuwe president een ijdele populist. Na een verwoestende orkaan worden bij de gepensioneerde bibliothecaris Jákob Hemmelbahn (die woonachtig is op een terp) klimaatvluchtelingen ondergebracht. Onder meer op basis van hun ervaringen schrijft Jákob een pamflet om zijn landgenoten wakker te schudden.

De roman past in een genre dat recent meer aandacht krijgt in de Nederlandse literatuur: klimaatfictie. Thema's die in het verhaal aan bod komen, zijn onder meer vluchtelingen en schrijverschap – thema's die vaker voorkomen in het werk van Van Dis. In deze aflevering geven we handvatten om leerlingen, met behulp van onze auteursportretten in de Uittrekselbank, te laten onderzoeken hoe een roman past in het oeuvre van een auteur.

Aan de slag

In de Uittrekselbank zijn ruim 450 auteursportretten opgenomen, van zowel Nederlandse als buitenlandse auteurs. De portretten beschrijven het leven van de auteur en de thema's die in het werk van de auteur voorkomen. Ook zijn belangrijke publicaties over de auteur (zoals interviews of lemma's in literaire lexicons) opgenomen. De auteursportretten bieden daarmee mogelijkheden om leerlingen een gelezen roman te laten vergelijken met ander werk van de auteur en zich te verdiepen in de schrijver achter het boek. Hieronder werken we voor *KliFi* van Adriaan van Dis uit hoe een dergelijke verwerkingsopdracht eruit kan zien. We zijn daarbij uitgegaan van een leerling die opdrachten maakt voor het leesdossier.

Voorbeeldopdracht voor leerlingen

Je start een klein onderzoek naar de plek van *KliFi* binnen het werk van Adriaan van Dis. Van Dis wordt gezien als een veelzijdig, geëngageerd schrijver. In *KliFi*, zijn nieuwste roman (2021), zijn thema's te herkennen die kenmerkend zijn voor zijn werk. Tegelijkertijd valt de roman op binnen het oeuvre van Van Dis, vanwege het experimentele karakter ervan. Jij gaat je verdiepen in de verschillen en overeenkomsten tussen *KliFi* en overig werk van de schrijver.

Bestudeer het auteursportret over Adriaan van Dis en het uittreksel over *KliFi* in de Uittrekselbank. Het auteursportret en het uittreksel vormen de basis voor je onderzoek. De hoofdvraag die je beantwoordt, luidt: 'Hoe past de roman *KliFi* binnen het oeuvre van de schrijver Adriaan van Dis?' In de beantwoording van deze hoofdvraag neem je in elk geval de volgende deelvragen/-opdrachten mee:

1. Toon aan de hand van *KliFi* en ten minste drie andere literaire werken van Adriaan van Dis aan dat hij een veelzijdig en geëngageerd auteur te noemen is.
2. Benoem de thema's die geregeld voorkomen in Van Dis' werk en beschouw in hoeverre deze thema's in *KliFi* te herkennen zijn. Maak behalve van het auteursportret ook gebruik van het kopje 'Thema's en motieven' in het uittreksel over *KliFi*.
3. In het uittreksel over *KliFi* in de Uittrekselbank wordt onder het kopje 'Taal en stijl' gefocust op het experimentele karakter van de roman. Beoordeel, aan de hand van het auteursportret, in welk opzicht *KliFi* wat betreft genre en schrijfwijze afwijkt van eerder werk van Van Dis.

Toelichting voor docenten

Je bepaalt als docent zelf hoe uitgebreid je het onderzoek van de leerling laat zijn en welke eisen je stelt aan bijvoorbeeld het aantal woorden. De hoofdvraag die centraal staat in het onderzoek is voor alle andere literaire werken eenvoudig om te buigen naar: 'Hoe past roman X binnen het oeuvre van schrijver Y?' Door zelf het auteursportret en het uittreksel in onze Uittrekselbank door te nemen, kun je ook voor andere romans deze algemene vraag uitbreiden met meer sturende deelvragen. Afhankelijk van

het niveau van de leerling kun je er natuurlijk ook voor kiezen leerlingen slechts de hoofdvraag te laten beantwoorden in bijvoorbeeld een korte beschouwende analyse.

Het doel van de opdracht is leerlingen zich te laten verdiepen in de overeenkomsten en verschillen tussen het werk dat ze hebben gelezen en overig werk van de auteur. In de mate van sturing kun je als docent accenten aanbrengen. Bovenstaande voorbeeldopdracht dwingt leerlingen bijvoorbeeld zich te verdiepen in thematiek, genres, schrijfwijze en maatschappelijke betrokkenheid van de auteur. Ze leren verbanden te leggen, te analyseren en de roman in een bredere context te zien.

Terugblik

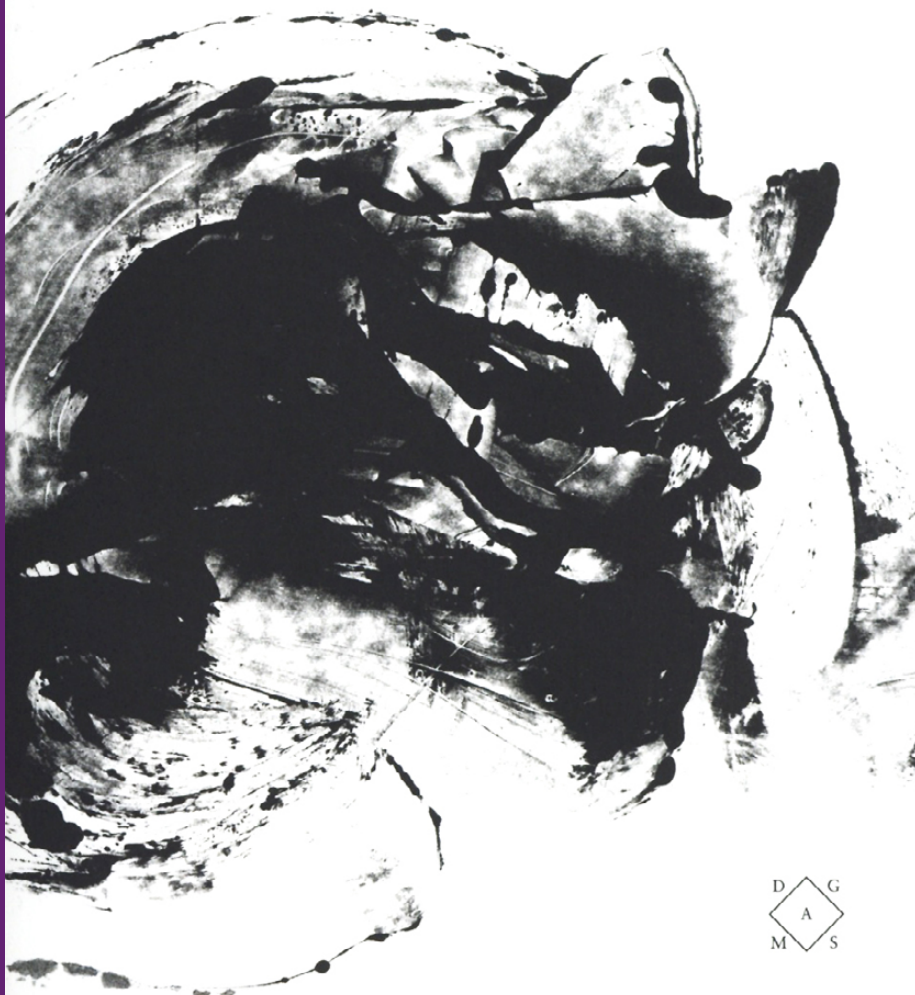
‘Praten over boeken’

In aflevering 1 in deze miniserie ‘Aan de slag met de databanken’ lieten we zien hoe je de reflectie- en analysevragen uit het onderdeel ‘Om over na te denken’ kunt inzetten om leerlingen te laten discussiëren. We gebruikten de roman *Confrontaties* van Simone Atangana Bekono als voorbeeld, maar de suggesties zijn evengoed toepasbaar op *KliFi*. Wat vinden leerlingen bijvoorbeeld van het idee dat literatuur gebruikt kan worden om mensen wakker te schudden voor maatschappelijke problemen?

Aflevering 1 gemist en nieuwsgierig naar hoe je ‘Om over na te denken’ inzet? Je vindt de aflevering [hier](#).

Auteur: Linda Ackermans

DENNIE IS EEN STAR
MAARTJE WORTEL

LESSUGGESTIES
'AAN DE SLAG MET DE DATABANKEN'
AFLEVERING 3

Introductie

Deze laatste aflevering in de minireeks 'Aan de slag met de databanken' focust op de receptie van literaire werken. Literom biedt mogelijkheden om leerlingen de ontvangst van een werk te laten onderzoeken en helpt ze een eigen oordeel te vormen. Hoe je daar als docent concreet iets mee kunt, laten we zien met behulp van *Dennie is een star* van Maartje Wortel.

AFLEVERING 3

'DE JONGE CRITICUS'

'Laat je leerlingen de receptie van een roman onderzoeken en hun eigen oordeel vormen met behulp van Literom'

Over het boek

'Schrijf nooit over je kat.' Dat advies kreeg Maartje Wortel van haar docent Wim Brands op de Rietveld Academie. Ze deed het toch, en wel in *Dennie is een star* (2019), een roman waarin hoofdpersoonage en ik-figuur Ted tevergeefs zoekt naar zingeving en houvast in het leven. Ze denkt veel na over tijd en ruimte. Alleen tijdens seks stopt het denken even; een reden voor Ted om veel losse seksuele contacten met allerlei meisjes aan te gaan. Haar kat, Dennie, vormt een metafoor voor het niet-aan-te-lijnen leven. Zoekend naar 'een geloof, iets om me bij thuis te voelen', wordt Dennie als een God vereerd.

De meningen van recensenten over *Dennie is een star* liepen uiteen. Waar de een sprak van een geestig en raak verhaal, vond de ander de flauwe grapjes vermoeiend en ergerde een derde zich aan 'irriterende kringredeneringen'. Thomas de Veen oordeelde in *NRC Handelsblad* dat de roman weliswaar een geslaagd experiment is, maar dat de inzichten en ervaringen van de hoofdpersoon nauwelijks beklijven. In *De Groene Amsterdammer* vond Marja Pruis juist dat Maartje Wortel een 'kwetsbaar kleinood' schreef over wat het betekent om mens te zijn.

In deze laatste aflevering van de reeks 'Aan de slag met de databanken' laten we met behulp van *Dennie is een star* zien hoe je Literom kunt inzetten om leerlingen onderzoek te laten doen naar de receptie van een roman.

Aan de slag

Literom helpt leerlingen hun eigen oordeel te vormen en dat te vergelijken met het oordeel van professionele recensenten. De databank bevat duizenden betrouwbare boekrecensies uit Nederlandse en Belgische dag- en weekbladen. Daarnaast zijn er overige artikelen, zoals auteursinterviews, te vinden. Gezamenlijk bieden ze de lezer waardevolle achtergrondinformatie die helpt een roman te interpreteren en beoordelen. Hieronder geven we een voorbeeldopdracht waarin leerlingen met behulp van Literom dieper in (de beoordelingen van) een literair werk duiken. We maken daarbij onderscheid tussen leerlingen die (ook) opdrachten voor hun leesdossier maken en leerlingen die een mondeling voorbereiden.

Maken je leerlingen opdrachten voor hun leesdossier?

Laat leerlingen Literom zien in de klas en licht toe welke informatie een leerling in de databank kan vinden. Indien noodzakelijk of gewenst kan hierbij uitleg worden gegeven over de tekstsoort 'recensie', waarbij het doel, de inhoud en de opbouw van de recensie worden besproken.¹ Leerlingen krijgen vervolgens onderstaande opdracht:

Voorbeeldopdracht voor leerlingen

Je onderzoekt hoe de literaire kritiek over *Dennie is een star* van Maartje Wortel heeft geschreven en hoe jij je verhoudt tot de oordelen van de recensenten. Ga als volgt te werk.

Stap 1: Ga naar Literom en lees de artikelen over de roman die daar te vinden zijn. Selecteer vervolgens drie verschillende recensies. Weeg je selectie zorgvuldig af: als de meningen van recensenten uiteenlopen, zorg je ervoor dat je niet enkel drie positieve recensies selecteert.

Stap 2: Noteer per bespreking het oordeel van de recensent: (overwegend) positief, negatief of zijn plus- en minpunten even nadrukkelijk aanwezig? Schrijf ook de bron op van de recensie, zodat duidelijk is welke je hebt geselecteerd.

Stap 3: Noteer vervolgens de argumenten die de recensenten gebruiken om hun mening te onderbouwen. Recensenten kunnen op verschillende zaken letten. Ze kunnen bijvoorbeeld ingaan op de stijl en het taalgebruik van de auteur, op de opbouw (compositie) van de roman of op de (uitwerking van) thema's in het verhaal. Ook kunnen ze hun gevoel beschrijven: werden ze geraakt door het verhaal? Analyseer de argumenten van de recensenten: op welke zaken letten ze en in hoeverre verschillen ze daarover van mening? Benoemen ze dezelfde plus- en minpunten of oordelen ze heel anders?

Stap 4: Beschrijf hoe jij je verhoudt tot de reacties van de drie recensenten. In hoeverre ben je het eens met de ene recensent en in hoeverre met de andere? Waarin verschilt jouw mening met die van de recensenten? Geef duidelijk je eigen oordeel over het boek.

Toelichting voor docenten

De titel en auteur in deze opdracht zijn eenvoudig vervangbaar. De opdracht is een voorbeeld, waarin bewust geen aanwijzingen zijn opgenomen voor de lengte. Die bepaal je als docent zelf, afhankelijk van de jaarlaag die de opdracht maakt. Natuurlijk is de opdracht uit te breiden. Leerlingen kunnen als aanvulling op of ter vervanging van stap 4 bijvoorbeeld zelf een recensie schrijven.

Bereiden je leerlingen een mondeling voor?

Leerlingen kunnen Literom in hun voorbereiding gebruiken om zich te verdiepen in de ontvangst van een werk en om hun eigen oordeel te vergelijken met het oordeel van professionele lezers. Tijdens het mondeling kun je leerlingen citaten uit recensies voorleggen en ze daarop laten reflecteren. Is een leerling in staat om genuanceerd te reageren op diverse oordelen van recensenten?

Literom kan jou als docent ook helpen het geheugen voor een mondeling even op te frissen. De Uittrekselbank kan daarbij eveneens behulpzaam zijn: het onderdeel 'In de media' bevat een korte samenvatting van het oordeel van recensenten.

Terugblik

'Praten over boeken'

In aflevering 1 in deze miniserie 'Aan de slag met de databanken' lieten we zien hoe je de reflectie- en analysevragen uit het uittrekselonderdeel 'Om over na te denken' inzet om leerlingen in gesprek te gaan over een roman. Ook voor *Dennie is een star* vind je in de Uittrekselbank tien vragen die als uitgangspunt kunnen dienen voor een gesprek of discussie.

Aflevering 1 gemist? Je vindt 'm [hier](#).

'Onderzoek het oeuvre'

In aflevering 2 stond het gebruik van de auteursportretten centraal. We werkten een voorbeeldopdracht uit waarbij leerlingen dieper in het oeuvre van een auteur duiken. Ook van Maartje Wortel is een auteursportret beschikbaar. Wil je weten hoe je het auteursportret kunt gebruiken om leerlingen onderzoek te laten doen naar overig werk van de auteur? Vind aflevering 2 [hier](#) terug.

Auteur: Linda Ackermans

Eindnoten

- 1 Een docentontwikkelteam (DOT) werkt aan de Rijksuniversiteit Groningen en Stenden Hogeschool aan een lessenserie 'Recensie schrijven' voor havo 4. De eerste les laat leerlingen kennismaken met de tekstsoort 'recensie' en geeft inzicht in literaire begrippen en soorten argumenten die recensenten gebruiken. Het idee is goed inzetbaar voor wie een uitgebreidere introductieles wil geven. Het pilotmateriaal is in te zien via <https://nederlands.vakdidactiekgw.nl/lesmateriaal/recensie-schrijven/>.